

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K, za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posredna številka 16 v.

Reklamacije so pošiljne preste. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, izjema. Enostopna polt-vrstica (širina 83 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

18. števil.

V Ljubljani, v sredo, dne 3. marca 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravištvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Dunajska cesta števil. 20.

„Rdeči Prapor“

izhaja redno vsako sredo in soboto in velja za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K.

Za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Klerikalizem in socialna demokracija.

Slovenski klerikalci so na Kranjskem doživeli „velik moment“. Dobili so deželno gospodarstvo v svoje roke, pa radi verjamemo, da je to zanje velikega pomena. Saj so že v prvem trenutku pokazali, da znajo ceniti in — izrabljati svoj uspeh. Zdaj lahko vstvarjajo sinekure, lahko nameščajo klerikalne pristase in kar morejo, tudi izvršujejo. Za njihovo zlahtno se pričinja ugoden čas. Zanje je bil velik tisti moment, ko je dobila klerikalna stranka večino v deželnem zboru in odboru.

V brošuri, ki so jo izdali ob tem povodu, pravijo, da so skromni. Zato namreč, ker ne zažigajo kresov, ker ne streljajo s kanoni in ker baje ne prirejajo bakljad in pojevanj. V tem naglašanju skromnosti je seveda nekoliko neresnice, zakaj če bi se sestali vsi tisti litri, ki so se izpili v Ljubljani in po deželi v proslavo klerikalnih zmag, bi se pokazalo, da bi bila vsaka klet premajhna za impozantno kvantiteto. Ampak v tem, da se ne zvoni in ne poka, sploh ne tiči skromnost in če klerikalci res mislijo, da so skromni, tedaj sploh ne vedo, kaj je napuh. Bilo je le treba pogledati, kako ošabno, naravnost izzivalno ošabno so se vedli v deželnem zboru, pa se takoj razume, kakšne cene je ta skromnost, ki že kar ne ve, kaj bi počela, da bi se ji nos še nekoliko povzdignil.

Toda v politiki se ne vprašuje toliko, kaj je skromno, kaj pa neskomno. Vedeti je treba, kaj se dela in kaj se namerava. Omenjena brošura o velikem momentu je v tem oziru še precej jasna. Ohraniti si hočejo moč. Dr. Triller je v deželnem zboru citiral besede: „Stalno je na svetu le izpreminjanje“; in na to odgovarja klerikalec: „To preokrovanje se ne sme izpolniti! Drži, kar imaš!“

To bi bili seveda vedeli, tudi če ne bi bili klerikalci izdali svoje brošure. Boj za obstanek vodijo vsi organizmi, tudi stranke. In čeprav pobijajo klerikalci Darwinov nauk z vso silo, vendar vedo, da ima v tem boju najugodnejši položaj tisti, ki ima največjo moč. Komande torej gotovo ne bodo dali iz rok, dokler se jim ne vzame. Motijo se pa, če mislijo, da se to ne zgodi do sedmega dne. Delajo se pa res, kakor da bi mislili kaj takega. S tega stališča sodijo o svojih nasprotnikih in pravijo:

„Liberalci, kolikor jih ne bo odletelo (namreč v klerikalno stranko!) in socialisti se bodo vedno bolj skupaj zbžali, dokler se popolnoma ne zlijejo v eno protikrščansko stranko... Zakaj glavna gibalna moč obema je: nasprotovanje cerkvi.“

Jezuit, ki je to pisal, se je razodel že v teh besedah. Ena, dve, tri, hitrost ni čarobija, in tako stoji v drugem stavku že „cerkev“, kjer je v prvem stalo „krščanstvo“. Staro klerikalno sleparstvo, ki

vedno taji dejstvo, da je krščanstvo ena reč, cerkev pa druga.

Kaj mislijo liberalci o tej politični filozofiji, nas nič ne briga; sami se pa prav nič ne plasimo, če izrekajo modrijani „božjega kraljevstva“ o socialni demokraciji in o socializmu take bebaste sodbe, da bi bilo vsakega gimnazialca zanje sram. Izrekati jih morajo, ker je njih obstanek v politiki odvisen od tega, da ljudstvo ne spozna resnice. Sugerirati morajo svojim pristasem, da so oni „krščanska“ stranka, vse druge pa „protikrščanske“; vsiljevati jim morajo nanenje, da se vodijo politični boji za vero in proti veri.

V svoji brošuri hvali pisec dr. Kreka, čigar zasluga da je, da se pri nas socialna demokracija „ni mogla razviti“; on je „socialni tok srečno izpeljal na drugi plat!“. Mimogrede bodi omenjeno, da je „Slovenec“ hvalil kakor božje razodetje brošuro, ki obsega take v nebo vpijoče idiotizme. Toda ker se je spominjal Kreka, bi ga bil vendar lahko vprašal, kaj je pravzaprav socializem in ta bi mu bil gotovo vsaj na tihem povedal, da nima pravice pisati o socializmu in socialni demokraciji, kdor je tak ignorant, da išče njene temelje v verskih ali protiverskih ideologijah. Krek namreč ve, da ima socializem gospodarske pogoje, čeprav se v politiki ne ravna vedno po tem spoznanju.

Ampak čudovito lepo je, kako postavlja „učeni“ pisec samega sebe na laž. Komaj je zaključil svoje modrovanje o krščanstvu in protikrščanstvu in o hudiču, ki je prišel, ko so ljudje spali, pa že ugiba takole:

„Pred očmi pa moramo imeti, da se bo naša dežela vedno bolj industrializirala; industrija bo izpodrivala kmetijstvo. Zato bodo vedno bolj ugodna tla za socialno demokracijo.“

Kaj pa ima industrija in industrializiranje opraviti s krščanstvom? Če bi bila socialna demokracija „protikrščanska“ stranka, tedaj bi morala biti tla zanje enako ugodna ali neugodna, naj je dežela agrarna ali pa industrijalna. Če pa klerikalni učenjak slutí, da bodo tla tem bolj ugodna, čim bolj se bo širila industrija, tedaj bi moral tudi slutiti, da porajajo socialno demokracijo tiste razmere, ki jih vstvarja industrija, torej gospodarske razmere, v katerih živi delavsko ljudstvo. Tedaj bi bil zasluhlj resnico, da prihaja cerkev za socialno demokracijo le toliko v poštev, kolikor zavzema stališče napram gospodarskim razmeram. Nepovršen človek bi se moral tedaj precej globoko zamisliti. S frazo, da morajo klerikalci „iti s časom naprej in zadoščati njegovim zahtevam“, se ne opravi nič. Zakaj vprašanje, na katero bodo morali odgovarjati, se ne bo zadovoljilo s „časom“, temveč se bo glasilo čisto precizno: Ali hočete zadoščati potrebam izkoriščevalcev, ali potrebam delavcev?

Nam je odgovor že znan, ker ga je dala izkušnja. Dvema gospodarjema se ne more služiti. Klerikalci pa bodo slej ko prej služili kapitalizmu, ker roka roko umiva. S tem je pa tudi že povedano, da bo klerikalne slave in njihovih „velikih momentov“ konec, čim bo množica delavskega ljudstva bolje spoznalo gospodarski položaj, nego ga spoznava klerikalni učenjak.

Vojna ali mir?

Upi se dvigajo in padajo in zopet dvigajo. Miru se tako godi kakor vremenu v aprilu. V soboto je bilo že vse tako, kakor da je mir popolnoma zagotovljen. Nevarnost, ki se je bila poostрила pretečeni teden, je prihajala iz Rusije, ki se je začela sumljivo vesti. V Srbiji so res pričakovali, da

bo Rusija izpremenila dosedanje taktiko in posredovala z oboroženo močjo. Če so imeli v Peterburgu take namene, jih je najbrže iztreznilo francosko časopisje, ki je kategorično povedalo, da Francija ne mara vojne zaradi Srbije. Francozi imajo na Ruskem preveč denarja, da bi želeli pustolovščine, ki bi spravile v nevarnost njihov kapital. Rusija je končno res dala izjavo, ki bi morala Srbijo spametovati. Iz nje bi morali spoznati, da nimajo pričakovati nobene pomoči, če bi začeli vojno. Toliko pameti pa morajo imeti sami, da brez ruske pomoči ne morejo zmagati. Uradne izjave srbske vlade res zatrjujejo, da hoče Srbija ohraniti mir, ampak križ je, ker se ne more vedeti, koliko so srbske uradne izjave še vredne. Hujskanja je bilo v deželi toliko, da bi končno vendar tudi proti volji vlade lahko potila puka. Časopisje hujska sploh še dalje. Nekaj tolažbe je seveda v tem, da so bile vesti o bojaželjnosti prebivalstva večinoma zlagane. Zdej se poroča, da je med ljudstvom velika nezadovoljnost zaradi pristranskega ravnanja pri naborih; siromašnejše ljudi vtikajo med vojake, bogatejši se pa lahko izmuznejo.

Vojne priprave, ki se na Srbskem še vedno vrše, poročila o mobilizaciji, o utrdbah, o nameravani obrambi Beleggradu i. t. d. imajo pa menda le namen, pritisniti na velevlasti in na Avstro-Ogrsko, da bi iztlačili čim več koristi za Srbijo. Na gospodarskem polju bi res Avstrija lahko napravila Srbiji razne koncesije, ki bi bile deloma tudi v interesu našega prebivalstva. Seveda bodo kričali agrarci, če se to zgodi.

* * *

Ko je nastopila nova vlada, je razglasila uradno izjavo, ki pravi:

Srbija se v vsakem oziru vede korektno nasproti Avstro-Ogrski, ker na noben način ne krši dolžnosti, katere jej nalaga mednarodno pravo in mednarodni običaj. Svoje pravice in svoje najvažnejše interese brani na diplomatičnem polju s tem, da apelira na merodajno sodbo signaturnih vlasti berlinske pogodbe in s tem, da se ravna po nasvetih velevlasti. Na vojaškem polju se Srbija pripravlja za vse slučaje, ter se trudi, da zamujeno popravi in da se s svojim vojaškim oboroževanjem dvigne na isto višino, na kateri se nahajajo sosedne države. Doslej niso vojaške priprave Srbije na noben način prekoračile meje, v kateri se giblje v popolnoma mirnih časih vsaka, v katerem oziru pripravljena država. Tudi ni Srbija storila nikakih korakov, ki bi bili naperjeni izključno proti Avstro-Ogrski. Srbska armada nikakor ni koncentrirana proti Avstro-Ogrski, niti ni kak del vojske mobiliziran. Srbske meje proti Avstro-Ogrski so v popolnoma normalnem stanju, pač pa so avstrijske meje proti Srbiji — in sicer toliko ob Drini, kakor tudi ob Savi in Donavi gosto zasedene od vojakov. V srbskih vojašnicah se nahaja sedaj komaj 10 000 vojakov več nego v navadnem zimskem času, ko so posadke zelo zmanjšane, Avstro-Ogrska pa je pomnožila svoje čete, ki naj bi šle v vojno proti Srbiji, za več nego 40.000 rezervistov ter jih koncentrirala ob srbskih mejah. Pooblaščenim smo nadalje do izjave, da je merodajnim srbskim krogom po avtentičnih uradnih obvestilih znano, da je vesilam stvarni položaj, ki smo ga o avstro-ogrskih srbskih odnosajih gori pojasnili, natančno znan in da se raditega naravno priznava pravilno postopanje Srbije. Če ni torej neprestano žuganje in žaljenje avstro-ograkega časopisja eno brezvestnih, sicer pa ne nenavadnih manevrov, s katerimi se hoče evropsko javno mnenje zavajati, ampak so ti napadi le nekaj predhodnik kakšnega diplomatičnega koraka s strani Avstro-Ogrske, potem bomo popolnoma jasno izjavili, da smatramo tak korak kakor surov in neutemeljen napad na Srbijo, ki naj služi v cinično pretvezo za uresničenje drugega dela osvojevalnega balkanskega programa Avstro-Ogrske, po katerem naj Srbija takoj po Bosni in Hercegovini sledi kakor roparski plen. Srbija se bo vsakemu takemu poskusu z vsami silami protivila. Če bo pa tudi v slučaju takega flagrantnega napada na državo, katero so mednarodne pogodbe priznale in katere mednarodno korektnost ne more nikdo grajati, Srbija ostala osamljena in zapuščena,

se šele pokaže! O tem dvomimo in sicer ne samo zato, ker sploh ne moremo verjeti, da bi se sedaj začetkom 20. stoletja v evropskem mednarodnem položaju zopet uveljavila pravica močnejšega, ampak tudi, ker imamo zato nekoliko pozitivnih vzrokov.

Rusija je podala važno izjavo, ki bi se morala smatrati za resen korak v korist miru, če se ne bi politika Izvoljskega obračala kakor veteranjača danes sem, jutri tja. Izjava, katero razširja ruski korespondenčni urad, se glasi:

Odgovarjajoč na spomenico srbske vlade, ki zagotavlja svojo odkritosrčno miroljubnost in zatrjuje, da nima nobenih agresivnih namenov ter da je čvrsto odločena, varovati se vsakega provokatoričnega dejanja in prepustiti velesilam posvetovanje o srbskih potrebah in interesih, je dala ruska vlada po svojem poslaniku v Belemgradu z ozirom na namen, izrečen od srbske vlade, da hoče upoštevati želje velesil, svetovati srbski vladi, naj kategorično izjavi, da ne vztraja na teritorialnih zahtevah in da se zanaša glede na vsa vprašanja, ki so na dnevnem redu, na sklepe velesil.

Srbski poslanik v Carigradu, Gavrilović, je izročil turškemu ministru za zunanje zadeve brzojavno sporočilo srbske vlade, ki pravi, da bo novi kabinet nasledoval politiko prejšnje vlade, namreč da varuje življenske interese dežele. Počakal bo na sklepe velesil, dotlej pa varoval interese diplomatskega potoma. Poveljništva ob meji so dobila nalog, za vsako ceno se varovati vsega, kar ki sosedna monarhija (Avstro-Ogrska) mogla smatrati za provokacijo.

Druge vesti, ki prihajajo iz Srbije, niso tako absolutno pomirjevalne, temveč se vidi, da nekateri hujšaki še ne mirujejo. Poroča se med drugim o mobilizaciji dveh divizij, namreč donavske in drinske, torej onih dveh, ki bi prvi prišli v poštev v slučaju vojne z Avstro-Ogrsko. Mnogo se govori tudi o drugih vojnih pripravah, ki se izvršujejo z mrzlično naglostjo. Vojni minister Živković je izdal obmejnimi četam naloge, da se meja čim strožje zastraži.

Pisava časopisov je še vedno razburljiva. Večina listov trdi, da je nasvet, naj bi se Srbija odrekla zahtevi teritorialne kompenzacije, nesprejemljiva. „Politika“ silno napada Rusijo in pravi, da Srbija nikdar ne pozabi, kako jo je zapustila v najkritičnejšem času. Razni članki pravijo, da je zdaj šele vojna neizogibna, ker bi bila Srbija obsojena na smrt, če ne bi dobila toliko zemlje, da bi bila združena s Črno goro.

Rusija je v načelu sklenila, udeležiti se posredovanja združenih velevlasti v Belemgradu, katero najbolj pospešuje Francija. Za podlago takemu posredovanju predlaga Francija sledeče: 1. Velevlasti pozivajo Srbijo, naj se odreče teritorialnim kompenzacijam. 2. Velevlasti bodo podpirale Srbijo, da doseže gospodarske kompenzacije od Avstro-Ogrske. 3. Srbija se poziva, naj odneha od nadaljnega oboroževanja. 4. Velevlasti obljubijo zato Srbiji, da jo bodo podpirale pri nadaljnjih pogajanjih.

Finančni odsek srbske skupštine je, kakor poroča „Politika“, sprejel vse vojne kredite, ki jih je zahteval vojni minister Živković. Krediti znašajo 33 in pol milijonov dinarjev.

Pariški „Tempo“ pravi, da se bo formula za skupni korak petih velesil v Belemgradu izdelala v Berlinu in naznanila francoski vladi, ki jo predloži potem Rusiji.

Naš zbor.

Dalje.

Aneksija Bosne in Hercegovine je vznemirila Turčijo, Srbijo in Črno goro. Od tistega dneva, ko je Aehrenthal razglasil habsburško suvereniteto nad Bosno in Hercegovino, je skoraj ves Balkan v ognju in čeprav ni dvoma, da je veliko vojnega bobnjanja le teatralnega značaja, se vendar ne da vtajiti, da je mir v nevarnosti. Aneksija je sedaj gotovo dejstvo, pa ne zaleže mnogo, preiskovati opravičenost tega koraka po načelih mednarodnega prava. Mora se pa povedati, da je brez ozira na pravno vprašanje avstrijska diplomacija napravila velikanske napake, ki so bile povsem nepotrebne. Da se je proklamirala aneksija prav v trenutku, ko je zmaga mladoturška revolucija, kaže malo zmisla za razvoj na Turškem, ki tudi ostalim evropskim narodom ne more biti Hekuba. Zato pa je bila naša diplomacija „velikodušna“ tam, kjer je bila njena velikodušnost najbolj abotna; iz rok je dala novopazarski sandžak, češ, da bodo Turki smatrali to za kavalirstvo, pa se je tako iznebila cene, ki bi bila največ vredna v konfliktu, s katerim se je moralo računati na vsak način. S Turčijo se Avstrija pogaja, toda bolj kakor osmanska država se čuti z aneksijo prizadeta Srbija, ki nima zdaj nobenega

upanja, da bi prišla po svoji zemlji do morja. Kajpa da ni pristen ves bojni krik, ki se zdaj razlega po Srbiji in njene pravice do Bosne in Hercegovine so zelo dvomljive. Tista „historična“ prava, ki igrajo pri meščanskih državnih velikansko vlogo, ker dajejo šovinističnim deklamacijam lep relief, so vedno problematična, ker ne more nihče poedati, zakaj bi bilo več vredno, sklicevati se na državna prava 14., kakor na ona 17. ali pa 12. stoletja. Po narodnem načelu pa nima združitev bosenskih Jugoslovancev z avstro-ogorskimi vsaj nič manj zmisla kakor bi ga imela s srbskimi. Toda vse teorije prihajajo v drugi vrsti. Dejstvo je, da je zdaj v Srbiji razvnet vojni fanatizem in da je tudi tam edina socialna demokracija pokazala treznost; v skupščini je bil socialni demokrat Kazlerović edini odločni zagovornik miru in je bil zato seveda razglašen za izdajalca. A tudi jugoslovanski proletarijat v Avstriji ne more s prekrizanimi rokami poslušati bojnih hujškarj. Delavstvo ima po aneksiji itak že veliko škodo vsled bojkota na Turškem, ki je povzročil v Avstriji prav občutno krizo, občutno tudi za slovenske in hrvatske delavce v mnogih strokah. Proti vsaki vojni nakani moramo torej protestirati z vso odločnostjo. Ne more nam pa tudi biti vseeno, kaj se zgodi z Bosno. Avstrija je spoznala, da ne more anektiranih dežel zapostaviti Turčiji, ki je vpeljala ustavo, pa obljubuje Bosni konstitucijo, toda tako, ki je prava karikatura. S svojimi kurijami, nestevilni virilisti in z razdelitvijo volilcev po verah je ta ustava neverjetna pokveka v dobi, ko imata Avstrija in Turčija splošno volilno pravico. Če je Bosna zrela, da jo monarhija anektira, mora biti tudi zrela, da odločuje njen narod sam o svoji usodi. Protestiramo torej proti ustavi, ki bi bila zgolj plašč za absolutizem in za brutaliziranje in izkoriščanje delavnega ljudstva.

Rešiti se bo moralo tudi državnopravno vprašanje Bosne in Hercegovine, ki je zdaj absurdno. Kaj namerava Avstrija, kaj skupna vlada, je še sveta tajnost, najbrže tudi za tiste faktorje, ki bi morali vsaj sami vedeti, kaj hočejo. Vsled aneksije je Bosna postala del Avstro-Ogrske, a nihče ne more povedati, kakšen je njen prostor v novi domovini, pa tudi nihče ne more zdaj pojasniti razmerja celotne monarhije. Avstro-Ogrska je po nagodbi dualistična, toda v njej imamo zdaj faktičen trializem; Bosna-Hercegovina je del dualistične celote, pa stoji izven obeh delov dualizma. Ona ima zdaj z Avstrijo in Ogrsko skupne zadeve, a nihče ne ve, kako jih ima reševati. Dejansko imata o njeni usodi odločevati oba dela izven nje, a vsak zase in teoretično je prav lahko mogoče, da odloči vsak drugače. Tamošnje delegacije rešujejo zadeve cele monarhije, torej tudi Bosne in Hercegovine, ki pa sama ni zastopana v delegacijah. Povsod torej sama nasprotja. Za rešitev iz tega tragikomičnega vrtinca je pa vse polno načrtov; vsak si napravi svojega, seveda sebi v prid. Prvi so prišli Madžari, ki, sličejoči se na davno pozabljeno vladno nad skoraj mitološkim kraljestvom, Ramo zahtevajo zase. Pa tudi Avstrija bi jo rada dobila. Tretja ideja je pa trializem, ustanovitev jugoslovanske države kot tretjega faktorja v monarhiji. Tudi zanjo pa so različni recepti. Frankov n. pr. je ves drugačen kakor Krekov in Stadlerjev drugačen kakor Lorkovičev. Večinoma pozabljajo vsi, da se države ne vstvarjajo z resolucijami in tudi kranjski deželni zbor, kjer smo slišali prav zanimive reminiscence o Uskokih in o Belih Kranjcih, je plezal s svoje trialistično debato po prav visokih zvonikih. Gotovo je pač, da posega aneksija narodno prav globoko v interese Jugoslovancev in prav mi ne moremo ignorirati vprašanja. Nočemo se varati, vemo, da bo končna rešitev rezultat dela različnih in nasprotnih moči; vemo, da bodočnosti ni v sedanjosti. Moramo si pa biti na jasnem, kaj hočemo in kako naj posegamo v razvoj. Vidi se pa, da so tudi tukaj težave. Za nas je merodajno narodno načelo, ki je izraženo tudi v brnski resoluciji, dočim vidimo, da je bosenska socialna demokracija, ki se je pravkar ustanovila, sklenila resolucijo, zahtevajočo „avtonomijo Bosne v zvezi avstroogorskih avtonomnih dežel“. Lahko je razumeti, če se zahteva taka avtonomija za prvi čas, da dobi narod v Bosni sam priliko, odločiti svojo usodo. Toda nemogoče je, da bi trajno ona socialno-demokratska stranka zagovarjala deželno avtonomijo, dočim zahtevajo druge narodno. Treba je torej, da se sporazumemo glede na to. Na takem sporazumu so zainteresirani tudi sodrugi na Hrvatskem, pa se mora na vsak način poiskati pot, ki vodi do njega.

Če priznavamo narodno načelo, pa ne mislimo samo na današnji dan, spoznamo lahko, kakšno važnost ima aneksija za vse Jugoslovane, pa tudi za Slovence. Noben organizem, pa tudi noben narod nima večnega življenja; če pa izgine, se vendar njegov narod ne izgubi s sveta. Narod take kulture kakor starogrški, take moči kakor rimski, je izginil; niso pa izginuli potomci starih Grkov in starih Rimljanov. Največja naivnost ne more misliti, da je edino slovenskemu narodu določena izjema. Tudi on je podvržen neizpremenljivim zakonom narode. Ni pa potrebno, da bi zanesel potomce naroda slepi slučaj bogve kam, temveč takozvani usodi se lahko začrta pot, če se hoče in če se poznajo zakoni. Pameten človek gotovo ne misli na to, da bi se esega jutra zbudili vsi Slovenci kot Hrvatje ali pa nasprotno; lahko se pa pripravljajo tla bodoči celoti, ki postane ob zavednem delu lahko taka, kakršno hočejo dotične narodne skupine. Tudi jezik se razvije; saj vemo, da Slovenci danes ne govorijo tako kakor so govorili v osmem stoletju. V čem naj bi bila nesreča, če bi se razvoj po možnosti reguliral v smereh, ki drže k enemu cilju? V dobi, ko nam vsa dejstva pričajo razvoj v velike skupine se ne da ta tendenca vtajiti v življenje narodov. In sorodnost jugoslovanskih jezikov je preveč očitna in predobro dokazana, da ne bi spoznali, koliko večja je korist, če zraste iz posameznih delov velika skupina, kakor pa če se vsak del prejalisej izgubi v tujih. Smejemo se „plainskem hrvatsstvu“, „ilirstvu“ i. t. d., tudi se ne moremo ogrevati za veliko Hrvatsvo ali velikosrbsko hegemonijo, ampak kulturna skupnost vseh jugoslovanskih plemen, v kateri bi bila Slovincem odkazana prav važna vloga, ima prirodne temelje in življensko moč ter je vredna našega dela.

Med raznimi dnevnimi vprašanji je zdaj na živahni razpravi tudi slovensko vseučilišče, ki ga meščanske stranke prav pridno izrabljajo v agitaciji, o kateri se pa ne ve, koliko je v njej resnosti in prepričanja. Izrekla se je želja z neke strani, da bi zavzel današnji zbor precizno stališče glede na to vprašanje, kar se mi pa zdi nepotrebno, ker je naše stališče o stvari sami itak jasno in znano. Če se misli, da je treba tudi o posameznostih danes izreči avtoritativno besedo, pa menim, da je to nemogoče. Socialno-demokratska stranka je najodkritosrčnejša prijateljica resnične izobrazbe. To vedo prav dobro tudi tisti, ki se včasih iz agitatoričnih namenov delajo, kakor da ne verjamejo. Socialno-demokratska stranka torej tudi ne more nasprotovati vseučilišču. Naravno je pa, da so nam ljudske šole bolj važne kakor vseučiliške fakultete in da mislimo po ljudskih šolah na tista učilišča, ki so namenjena še širokim slojem ljudstva. Vseučilišče je v prvi vrsti buržoazno vprašanje; ne samo buržoazno, ampak pretežno. Potem pa je seveda tudi splošno narodno vprašanje in zanima tudi nas. Povdarjati pa moramo, da naše simpatije niso posvečene fabrikam uradnikov, temveč vseučilišču, ki bi širilo najvišjo izobrazbo med ljudstvom sploh. Da narodnjaški agitatorji ne mislijo na to, je gotovo. Za nje prihaja vseučilišče kot politicum v poštev. Saj smo prijadrali v Avstriji tako daleč, da je že skoraj vsaka enorazrednica politično vprašanje. To vedoči, vendar ne pozabimo na namen vseučilišča in smo zanj. Nikakor pa ne moremo priznati, da ima kdorkoli pravico, izdajati v tem vprašanju in celo o vseh podrobnostih avtoritativne dekrete. Človek je n. pr. tudi brez greha lahko nasprotnik vseučilišča, lahko smatra tehniko za važnejšo, lahko verjame, da bi bilo bolj oportuno, pospeševati razvoj zagrebskega vseučilišča. Edino vprašanje je za vsak slučaj, s kakšnimi argumenti podpira svoj nazor. Da se ogrevajo klerikalci za vseučilišče v Ljubljani, je umevno. Oni mislijo na svoje semenišče, ki naj bi postalo teološka fakulteta, dasi je vseučilišče znanstven zavod, teologija pa ne znanost. Toda teologija, pa par klerikalcev na juridični fakulteti bi dalo vsemu vseučilišču klerikalni značaj in njihova stranka bi pridobila v Ljubljani mogočno postojanko. Nikjer pa ni zapisano, da mora vsak Slovenec misliti s klerikalno glavo. Vsak dan vidimo, da si nazori o mestu, kjer naj bi bilo vseučilišče, nasprotujejo. Ta je za Ljubljano, oni za Trst. Slovenski narod pa še nikoli ni na tak način izrazil svojega mnenja, da bi se lahko smatralo vprašanje za rešeno. Dokler se to ne zgodi, nas ne more nihče siliti, da bi slepo prisegali na razširjen lemenat v Ljubljani. Pri nas je pač taka navada, da vrže kdo agitatorično besedo med narod, ki mora tisti hip veljati za dogmo in kdor ne veruje,

je brezbaroden, Effit, herestrat, heretk, amen! To, kar imamo reči, je v naši resoluciji povedano.

V akuten stadij je stopilo tudi za delavstvo tako važno starostno zavarovanje, ki se je v javnosti toliko pretresalo, da so vsi delegatje o njem zadostno poučeni. Ker je maj čas že davno potekel, mi menda ni treba o tej stvari detajlirano poročati. Resolucija, ki je predložena, je jasna, če se pa v debati izrazijo želje, odgovorim pozneje na vsa vprašanja.

Tudi resolucije o. Hrvatski mi ni treba posebej utemeljevati, ker govori sama zase. Le resolucija je, ampak v težki dobi, ki jo imajo zdaj na Hrvatskem, ima tudi naša bratska beseda kot izraz naše solidarnosti svoj pomen. Hrvatski sodrugi nas bodo razumeli, njihovi sovražniki pa tudi.

S tem priporočam resolucije, ki so Vam predložene in prosim, da vzamete poročilo na znanje. (Viharno odobravanje.)

Predsednik Čobal: Otvarjam razpravo o poročilu in o resolucijah.

Anton Kristan (Ljubljana):

Va sedanja politika v Avstriji se lahko označuje kot mandatska politika. Stranke v državnem zboru se pri vsakem predmetu vprašujejo, kako bi si zavarovale svoje mandate za prihodnje volitve. Tedaj je naravno, da so realni vspehi za ljudstvo malenkostni. Kar se tiče vseučiliškega vprašanja, je stvar taka: Vseučilišče je dobro, ampak ljudske šole so boljše. Ljudska šola je absolutno potrebna. Po večini je to edina šola za proletariat. Kot delavska stranka moramo najprej zahtevati šole, ki lahko koristijo delavcu to so razne strokovne šole. Pogledajmo, kako je z ljudskim šolstvom v Istri in na Koroškem! Sodrugi Petijan nam je poročal, kakšno velikansko število analfabetov je tam. To je naša skrb. Buržoazija smatra vseučilišče izključno za svoj zavod in tak bo tudi, če ga dobimo. Na univerzno ekstenzitetu vendar ni misliti pri nas. V resoluciji naj se glavno povdarja zahteva ljudskih in strokovnih šol.

Kocmur (Ljubljana):

Splošno se strinjam z izvajanjem Antona Kristana. Če je univerza potrebna in kje je najprimernejše mesto za njo, mora biti najprej skrb buržoazije. Dokler se ta med seboj prepira, se ne more od nas zahtevati, da bi opustili važnejše delavske potrebe pa šli v boj za nekaj, kar si predstavlja vsak po svoje. Vse kaj drugega je z ljudsko šolo. Premalo imamo ljudskih šol, a kar jih imamo so večinoma take, da bi se človek zjokal. Zahtevati moramo torej ustanovitev novih in izpopolnitev obstoječih ljudskih šol, ne le v Istri in v tužnem Korotanu, ampak tudi na Kranjskem, kjer je šolstvo škandal. Z vseučiliščem se misli na lemenat in na juridično fakulteto. Juristov imamo pa itak že preveč, v tem ko primanjkuje medicincev. Zdravje je ljudska potreba, ampak za to se buržoazija ne briga toliko kolikor za uradniško konkurenco svojih sinov.

Milost (Trst):

Ker se v meščanski politiki neprenehoma vodi boj proti nam z narodnega stališča in nas napadajo češ, italijanske socialiste naj pogledamo, kako so nacionalni, dočim smo mi protinarodni, naj povem, da je prav sodrugi Pittoni mednarodni do kosti. To vemo mi v Trstu, ker nam je znano, koliko je že storil za Slovence, čeprav so ga napadali italijanski nacionalisti. Tudi v vprašanju aneksije je zavzel tako pravično stališče, da so se sodrugi v Italiji čudili in so ga celo napadali v časopisju. Saj imajo tudi nas za šoviniste, namreč italijanski nacionalisti, kakor naši nacionalisti italijanske socialiste. V tem so si vse buržoazije enake. Sovražijo nas pa zato, ker smo resnična delavska stranka. In dokler nas tako sovražijo, vsaj vemo, da smo na pravi poti.

Dr. Dermota (Gorica):

Glede na vseučilišče gre za to, ali je to taktično, ali politično vprašanje. Po mojem mnenju je taktično. Politično je le zato, ker so ga meščanske stranke spravile na političen teren. Nam pa ni treba, da bi šli za njimi. Če ločimo politično lupino od jedra, tedaj imamo vseučilišče kot kulturni zavod in smo zanj. Kje naj bo ta zavod, da bo kulturni, je pa spet taktično vprašanje. Zato ni treba resolucije pri politični točki. Primerna bi bila pri taktiki. Načeloma smo gotovo za vseučilišče. Če bi se zahtevala tehnika, bi bili tudi zanj. Obsojamo dogmatično rešitev.

Anton Kristan

predlaga zaključenje govorniškega imenika. Sprejeto.

Vpisanih je še osem govornikov. Dalje prih.

O tisku poročila

sodrugi **Anton Kristan:**

Če se ozremo danes po našem tisku, moramo konstatirati velik napredek. Imamo tri politične časopise: «Rdeči Prapor» v Ljubljani, ki izhaja po dvakrat na teden, «Delavski list», ki izhaja po enkrat na teden v Trstu, ter «Naprej», ki je poljudno glasilo najširših proletarskih slojev. Tudi Dalmacija ima že socialno-demokratski tednik «Glas malog puka». Pa tudi strokovne liste že imamo! «Železničar» prihaja med delavce na železnici dvakrat na mesec, «Tobačni delavec» izhaja enkrat v mesecu. «International» pa v italijanskem in slovenskem jeziku vzgaja pekovski pomočnike. Pred nekoliko leti si bil na naših strankinih zborih v veliki nevarnosti, če si le zini besedico, da bo treba poleg «Rdečega Prapora» tudi kakšnega strokovnega lista. Gorje pa tebi, če si omenil, da bi tudi kak političen list bil na mestu poleg «Rdečega Prapora». Da, da, časi se izpreminjajo; razvoj ne pozna meja, vseh iz vseh umetnih okvirjev. Smejam se, ko se spominim, da je stranka izrekla anathemo nad menoj in nad idrijsko okrajno organizacijo, ko smo izdali krajevni naš list «Naprej». In to je bilo leta 1903 — pred dobrimi petimi leti.

Napredek našega tiska je očiten. Daljši dokaz je v «Delavski tiskovni družbi», ki se je razvila iz založništva časopisa «Naprej» v zmislu sklepov strankinega zbora iz leta 1907. Danes lahko rečemo, da imamo že kaj vzeti v roko. 14 lepih brošur od «Socializma» in «Socialne demokracije» do «Nevernega socializma» in «Strahov» — lepa vrsta jih je, ki se bo seveda še pomnožila v najkrajšem času. Tudi «Komunistični manifest» že lahko beremo v slovenskem jeziku in večji del «Erfortskega programa». Da, vesel je človek, ki je videl pred leti našo mizerijo v tiskovnem pogledu in ki vidi danes tozadevni dejanski položaj. Vendar imamo še vse premalo, ker bi se vse več lahko imeli.

Pri nas se namreč vse premalo dela! Naši sodrugi sami se še vse premalo brigajo za strankin tisk, ki je vendar naše glavno orožje. Kamor ne pride beseda agitatorjeva, tam prideš s tiskom, če ga imaš in revolucioniraš glave. Tista stranka, ki ima dober tisk, ima vedno lepe uspehe. Č. škotslovenska socialna demokracija n. pr. ima prav zelo zahvaliti svojemu vzornemu tisku tisto moč, ki jo danes dejansko poseduje. Pri nas pa —?

«Rdeči Prapor» je osrednje glasilo naše stranke. Financijelno njegovo stanje danes ni baš preslabo, kajti, v kolikor se mi je povedalo, bomo letos prvič na našem strankinem zboru slišali (pri poročilu administratorja), da ima naš «Rdeči Prapor» denar v kasi. To se mora povdariti, ker kaj takega se doslej še nikoli ni slišalo. Če pa pogledamo številk, v koliko izvodih se tiska «Rdeči Prapor», pa ne smemo biti veseli. Prav tako ni povoda za kakšno radostno razpoloženje, če zvemo, da tvorijo pretežno večino odjemalcev sredine številke «Rdečega Prapora» strokovne organizacije s svojo obligatno upeljavo. Mi vemo namreč, da je tako stanje nezdravo, ki more biti tudi včasih pogubonosno. Z ustanovitvijo «Železničarja» je odpadlo «Rdečemu Praporu» 1800 do 2000 odjemalcev. Če bi pa n. pr. rudarji danes ustanovili svoj strokovni list, potem je seveda vprašanje daljnjega obstoja «Rdečega Prapora» precej težavna naloga. Zategadelj je treba tu že sedaj skrbeti, da se izognemo vsem podobnim pretečim nevarnostim. Kako? Skrbeti moramo, da dobimo za «Rdeči Prapor» čim največ direktnih samostalnih naročnikov, da postane list neodvisen od eventualnih ustanovitev strokovnih glasil, kajti te ustanovitve se bodo izvršile neglede na politične liste iz notranje potrebe organizacij. Pogled na tozadevni razvoj pri drugih narodih je pač dovolj glasen prorok.

Uprava «Rdečega Prapora» se mora postaviti na živejšo in živahnješe stališče. Zato predlagam v resoluciji, ki naj se soglasno sprejme, da naj se uprava «Rdečega Prapora» odda v oskrbo «Delavske tiskovne družbe», ki ima že sedaj z listom «Naprej» izbornu urejeno kolportažo. Seveda bo treba «Rdeči Prapor» tudi v redakcijskem oziru popolniti, kajti dosedanji šef-urednik je preobložen

z redakcijskim delom in ne more lista urediti tako, kot bi bilo potreba za naše razmere. Obilo krivde leži seve v dejstvu, ki je obžalovanja vredno, da se list urejuje in piše v Ljubljani, tiska v Kranju, tako da urednik nikoli nima pri ureditvi lista zadnje besede, ampak jo ima vedno g. tiskar, ki je včasih tudi le — tiskar. Temu bo seve odpo-moči le tedaj raogoče, ko bomo imeli lastno tiskarno v Ljubljani, kar upam, da se bo v tekočem letu zgodilo.

Govori se tudi semtertja o dnevniku, ki naj izhaja v Ljubljani ter reprezentira stranko, bojuje boje, vzgaja socialistično publiko. Ni to neizvedljiva misel! Ob volitvah leta 1907 smo ga imeli. Seveda smo ga tiskali v Kranju, kar mu je zelo škodovalo. Tudi ga bomo prav lahko zopet imeli. Razume se, da je za izvršitev take reči treba denarja, denarja in denarja ter — — — navdušenja in žilave pridnosti. Upam, da bo prihodnji izvrševalni odbor razmišljati tudi o — dnevniku, seve, popreje bo moral urediti glede sedanjega zavarovanja «Rdečega Prapora» vse to, kar sem omenil in kar je sploh potrebno. Izvrševalnemu odboru bodo morali pa stati sodrugi na strani tako z dobrimi nasveti kakor tudi z dejansko pomočjo.

O «Delavskem listu» bomo slišali podrobno poročilo od sodrugov iz Trsta. V kolikor sem poučen, gre trdo, ali gre! Občudovanja in vsa pohvale je vredna požrtvovalnost primorskih, glavno seve tržaških sodrugov z ozirom na gnotno podpiranje «Delavskega lista». Ni jej najti skoro primere! Ali — požrtvovalnost gre le do gotovih meja! Treba bo financijelno stran s stališča trgovca premotriti ter kalkulacijo postaviti na realna tla navadne trgovske kupčije.

Pozdravljali smo ustanovitev «Delavskega lista» kot prepotrebne orožja naših Primorcev; tudi danes je njihov ponos naš ponos, ali — kakor rečeno — želimo, da se «Delavskemu listu» ustvari trdna podlaga, ki je pogoj za njegov daljši obstanek in razvoj.

Glede «Napreja» mi ni reči veliko. V juliju 1908, ko se je preselil v Ljubljano, je imel okrog 1000 naročnikov, danes jih ima nad 4000. V šestih mesecih lep napredek. Financijelno je oprt na «Delavsko tiskovno družbo». Namenjen je najširšim slojem, kjer izvršuje svojo misijo po najboljši moči. Uredništvo si je sveto, da je redakcijski del — pomanjkljiv, kar tiči v tem, ker je urednik preobložen z drugimi deli in piše list le v prostem času. Tudi tu bo treba reforma. Če se «Naprej» tako izpopolni kot želimo, potem bo eden najboljših ljudskih listov na našem jugu in doregel bo tudi precej nad 10.000 odjemalcev!

O strokovnih listih bi se dalo obilo govoriti, ali kaj bi pomagale vse rekrutacije. Po poti razvoja gredo! Naloga stranke in strokovnih organizacij samih pa je, da skrbijo, da ne zaidejo iz te poti.

Prav vzpodbudljiv pojav je videti v tem, da se razširja v stranki krog duševnih delavcev. Naj se že sodi o nagibih inteligence, ki prihaja v stranko, karkoli, ono bodi prihito, da danes v današnjem stadiju razvoja naša stranka rabi inteligenco, ker vzgojiti si iz delavskih vrst samih potrebnih duševnih moči si žal še nismo mogli. Ta prihod inteligence v stranko bo tudi koristil našemu tisku, ki pridobi precej novih sodelavcev v najrazličnejših strokah, kar je zelo zaletli. S tem bo odpadla tista monotonost, ki se semtertja v našem tisku bridko občuti. Dalje: «Nasi Zapiski» zopet vstanejo v življenje — dobilek bo naš, ker naši strankarji, naši pristasi najbolj živo potrebujejo svobodne znanstvene tribune, iz katere hočejo kaj dobrega, lepega in koristnega slišati, pa tudi slišani biti...

«Delavska tiskovna družba» pripravlja tudi v tiskovnem oziru svoje. Danes je njen glavni cilj, dobiti tiskarno, s katero se se-le da prava zmožnost razvijanja našemu tisku. Zato pa bi bilo zelo priporočati, da se, kolikor le gre, vsi sodrugi oklenejo te družbe in postanejo njeni člani. «Delavska tiskovna družba» naj postane to, kar je njen glavni namen: matica socialističnega tiska na Slovenskem.

Suma summarum: skromno resolucijo predlagam. Sprejmite jo in naročite potem izvrševalnemu odboru stranke, naj jo postane brez vsega drugega realizira, pa boste videli, da ste storili v pravo smer. Resolucija moja ima

edini namen: postavite naš tisek na tisto stališče, ki mora odgovarjati našim intencijam. Reprezentant našega tiska pa je vendarle osrednji organ »Rdeči Prapor«!

Kdor še hoče „Delavski žepni koledar za leto 1909“, naj se takoj oglasi. — Cena 80 vin., po pošti 10 vin. več.

Politični odsevi.

Državni zbor je zdaj uradno sklican na dan 10. marca.

»Delaven blok«, to je združitev strank, ki hočejo, da bi državni zbor delal, bi bili radi ustanovili nekateri nemški liberalci. V sredo je znani Sylvester povabil več poslancev, med njimi tudi dr. Adlerja na dogovor. Prišli so dr. Adler, (soc. dem.), baron Morsey (klerikalec), Glombinski (Poljak), Gross (nemški liberalcelec), Chiari (nemški nacionalec), Pacher (vsenemec). Dr. Adler je takoj povedal, da je prišel na povabilo le za svojo osebo in da ne govori v imenu kluba. V debati je dr. Adler naglašal, da nobena akcija za delavnost državnega zbora ne more imeti uspeha, če ne izvira iz konference vseh strank brez ozira na politično stališče. Naj je to že seja klubskih načelnikov ali kakršnakoli konferenca, je le tedaj mogoča, kadar se skliče državni zbor. Slovanski blok ni pokazal nobenega namena, da bi delal obstrukcijo, torej tudi ni povedal, da bi se proti njemu snoval blok za delavnost. Sklenilo se je torej, da se počaka, kdaj skliče vlada parlament.

Baron Blenerth ima zdaj velike skrbi zaradi državnega zbora, ki jih je pa sam zakrivil. Zdaj, ko je zapeljal voz, kolikor je mogel v blato, pa išče rešitve in pomoči pri vseh straneh. Tudi predsedništvo socialno-demokratske zveze je v terek povabil. Prišli so v njegovo pisarno sodrugi dr. Adler, Nemeec, Pernestorfer in Seitz. Ministrski predsednik je dejal, da noče vladati brez parlamenta, ampak da ga namerava sklicati, čim bo mogoče. Socialno-demokratsko stranko prosi, naj pomaga, da bo parlament zmožen za delo.

Socialno-demokratski poslanci so mu povedali, da smatra stranka zaključenje državnega zbora za težko napako, ki opravičuje največje nezaupanje napram vladi. Če zaradi tega morajo biti socialni demokratje v najostrejši opoziciji proti vladi. O tem pa, da žele socialni demokratje delavnost parlamenta, je izključen vsak dvom. Socialni demokratje niso nikdar poskušali obstrukcije. Da se pa prepreči obstrukcija katere druge stranke, za to mora skrbeti vlada. Stranke se bodo morale sporazumeti, da se povrnejo vsi načrti, ki so že bili v odsekih, zopet v enakem stadiju tja. Najboljše merilo za voljo vlade, če hoče vladati s parlamentom, bo to, kdaj da skliče državni zbor. Če se hočejo vsaj najnujnejše zadeve, zlasti poddržavljenje železnic, rešiti pred Veliko nočjo, je vsak dan dragocen. Nujno je torej, da se skliče parlament čim prej je mogoče.

Ministrski predsednik je izjavil, da se v bližnjih dneh odloči, kdaj bo sklican parlament.

Socialno-demokratski poslanci so povedali še svoje mnenje, da je tudi tendenčni proces proti češkemu radikalcem velika napaka.

Nemške stranke v državnem zboru so hoteli proti »Slovanski enoti« sestaviti nemški blok, ki bi obsegal svobodomiselnih Nemcev in krščanske socialce. Nazadnje so se liberalci ustrašili volilcev, ki niso tako zaljubljeni v krščanske socialce kakor poslanci. Ampak v narodnih vprašanjih bodo složno nastopali.

Troški anekslje Bosne in Hercegovine znašajo dozdaj po statistikah nekaterih listov že 500 milijonov kron. Od teh je bilo dozdaj že v gotovini izdanih 280 milijonov, 300 milijonov pa samo zaračunjenih, ker ni bilo več gotovine v državnih blagajnah na razpolaganje.

Madžarizacija s pomočjo cerkve se pridno vrši. Njitranski biskup Imbro Baude je poslal na svoje vernike, ki so povečini Slovaki, pastirski list, v katerem jih opozarja, naj v zmislu naredbe naučnega ministra grofa Apponyja posvetijo v nemadžarskih solah čim največjo pažnjo naučenju madžarsčine.

V ogrskem državnem zboru je v sredo poslanec Mezöffy vložil interpelacijo zaradi vojne nevarnosti. V interpelaciji se pravi:

»Ali je znano ministrskemu predsedniku, da označujejo inspirirane vesti časopisja, ki je blizu ministrstvu za zunanje zadeve le za vprašanje kratkih dni, da odpošlje vojna uprava skupno vojsko na takozvano kazensko ekspedicijo v Srbijo? Ali je znano ministrskemu predsedniku, da škodujejo vznemirjače vesti o vojni in vojne priprave trgovini, industriji in gospodarskemu razvoju, pa da plašijo očete in matere, katerih sinovi služijo v skupni vojski in ki bi morali žrtvovati kri in imetje, če res izbruhne vojna s Srbijo? Ali je ministrski predsednik, če mu je to znano, pripravljen pomiriti javno mnenje, ki je v skrbeh ter zagotoviti obupan očetom in materam, da nimajo razloga za strah, ker ogrska vlada ne misli ne na vojno, ne na takozvano kazensko ekspedicijo? Ali pa je ministrski predsednik, če mu ni mogoče, dati taka pomirjevalna pojasnila, pripravljen, opozoriti vodjo zunanje politike v imenu ogrske vlade, da ne

želi nihče na Ogrskem vojne bodisi s Srbijo ali s katerokoli državo? Ali je naposled pripravljen, varovati staro in neizpremenjeno pravo Ogrske, da ne sme nihče pričeti vojne če je ne dovolita prej kralj, pa tudi parlament?

V pondeljek je izdala srbska vlada, še eno uradno izjavo, s katero svari, naj se ne verjame vznemirjajočim govorcam, ki prihajajo večinoma iz kalnih virov. Vse govorice o napadih na meji, na Belgrad i. t. d. so brezpredmetne, dokler ne izreče svoje besede Evropa, v katero Srbija popolnoma zaupa. Vlada je Evropi odgovorna za korektno vedenje ob meji in zato se pričakuje od vsakogar, da bo pospeševal srbske interese v besedah in dejanjih s popolnoma korektnim vedenjem in z zmernostjo.

O nameravanem atentatu na bolgarskega kralja Ferdinanda poroča belgrajska policija. Prijela je Bolgara Anastazova in Srba Popovića, ki sta baje nameravala v Ruščuku pričakovati Ferdinanda, ko se vrača iz Peterburga ter ga naskočiti z bombami. Baje sta priznala, da je v Sofiji velika zarota proti življenju Ferdinanda.

Turški bojkot je končan, toda skladišča v turških lukah so prenapolnjena, pa bo treba še mnogo časa, preden bo mogoč reden izvoz avstrijskega blaga.

Ruska vlada je sprejela turški predlog o odškodnini Bolgarske.

Ruska šplonaža pred sodiščem.

Razprava, ki je imela zaključiti že v petek, se je morala nadaljevati še tri dni in se je končala še le v torek z znanim rezultatom.

Četrty dan.

Med drugimi pričami je bil tega dne zaslišan dr. Kapellner.

Priča pripoveduje, da se je seznanil z Borowsko v krogu poljskih socialistov. Ko je slišal, česa je dolže, je dvomil. Zlasti mu ni bilo jasno, kako je Bakaj izvedel za posameznosti iz njenega življenja, tako n. pr. za njeno nesrečno ljubezen do nekega profesorja. A tudi to se je pojasnilo. Pred par dnevi mu je asistent Prziberski povedal, da mu je profesor Rosner pripovedoval, kako ga je Borowska obiskala, pa je dejal: Kaj hoče od mene? Napravila mi je ljubezenski prizor! — Dalje pravi priča:

Dobil sem vtisk, da je Borowska zelo histerična in da bi bilo bolje, če je ne bi bili rabili za politično delo. V značaju takih histeričnih oseb je po eni strani lažljivost, po drugi pa veselje za spletkarstvo. S histerijo se tudi pojasnjuje, da je izrekala pred mnogimi osebami težke obdolžitve proti svojemu možu. Vest, da je vohunka, je zadela sodruga kakor strela z jasnega.

Prihodnja priča je poslanec sodrug Ignacij Daszynski.

On pripoveduje: Leta 1905 me je Borowska enkrat ustavila na glavnem trgu v Krakovu in me je prosila za kratek pogovor. Šel sem z njo v kavarno in tam mi je dejala, da ji vest ne da miru, da je umorila svojega otroka in da se bo ubila. Skušal sem jo potolažiti, češ, da pač ne misli dobesedno kakor govori. Svatoval sem ji, naj si poišče dela, ali pa naj gre v Ameriko; pomagal bi ji, da bi tam dobila kot babica dober zaslužek. Pozneje sem slišal, da se pridno uči in da dela strogo izpite, pa sem jo cenil. Seznanila se je s Hekerjem, dr. Bobrowskim in z drugimi sodrugi. Že na Dunaju sem slišal, česa je dolže. Ko sem prišel v Krakov, sem napravil Hekerju v uredništvu »Naprzoda« hud prizor in sem mu očital, da se je prenačil. Zmenili smo se, da objavi »Naprzod« posebno izjavo, če bi se bila morda Borowska zamegnjala z drugo osebo. Nekoliko dni potem je prišla Borowska k meni v stanovanje. Tedaj sem že poznal Bakajevе vesti. Njeno vedenje pri tej priliki je napravilo namè najslabši vtisk. Dejal sem ji, da se stvar ne bo nagloma rešila, ker je treba natančnega poizvedovanja in ker ima vsakdo dolžnost, razkrinkati spiona. Borowska pa je odgovarjala, da ne more čakati, ker je konec šolskega leta in mora delati izpite. Dejal sem ji, da je to zdaj postranska reč; glavno je, pobiti obdolžitev. Žugala je s sodnijsko tožbo, nakar sem ji odgovoril: »Nimam nič zoper to, da tožite; ampak potem nimava nič več opraviti skupaj. Če zahtevate strankino razsodišče, je dobro. Sodnije se ne bojimo; v boju smo bili že dostikrat, to ni nič novega za nas.«

Predsednik: Ali ste imeli že takrat dokaze, da je kriva?

Daszynski: Dokazov o ožjem zmislu ne, ampak vsi sledovi so kazali, da je obdolžitev opravičena. Zlasti me je osupnilo, da je Bakaj vedel posameznosti iz Borowskinega življenja z možem.

Dr. Lewicki: Ali ste smatrali Borowskine besede, da je usmrtila svojega otroka tako, da ga je res ubila?

Predsednik: Ne, ne...

Daszynski: Govorila je prav tako. Verjel pa nisem, temveč sem smatral te besede za izraz njenega obupa.

Dr. Hesky: Ali ima ruska policija v Krakovu svojo agitacijsko pisarno?

Daszynski: Pred nekaj tedni je bil gubernator Anenkov v hotelu »Central« ter se je zglasil za »trgovca iz Berna«. Anenkov je pisal ne-

kemu delavcu, ki je bil prej na Ruskem, naj vstopi v »Ohrano«. Tudi v hotelu »Evropa« je bil pred kratkim uradnik »Ohrane« s svojo soprogo. Ko sem prišel z drugimi sodrugi tja, je dotični uradnik že izginil. Ruska šplonaža se deli na militaristično in politično. Na meji ima ruska vlada štiri prehode, ki služijo samo »Ohrani«. Sulkiwicz, ki je zelo previden mož, mi je pripovedoval sledeče: Enkrat se je z Borowsko menil o ječah, o mučenju in o podobnih rečeh na Ruskem. Naenkrat je Borowska prebledela in je zaklicala: »Kakšna grdoba sem jaz!«

Dr. Hesky predloži pismo, ki mu ga je bil pisal gubernator Anenkov, s prošnjo za razgovor. Dr. Hesky pravi:

Zdi se, da je v Krakovu trg za duše. Mogoč, da so tudi Borowsko tukaj najeli.

Priča dijak Krzyston

pripoveduje, da je Borowski svetoval, naj ne prihaja na vseučilišče, dokler ne dokaže, da je nedolžna. Njej je bilo več ležeče na izpitih, kakor na dokazih, da ni vohunka. Nekoč je sedel v kavarni. Naenkrat je stopil k njemu človek, katerega ni poznal, pa ga je nenadoma udaril. Ko je pristopil poslanec Daszynski, je neznanec pobegnil. Zunaj pa je stala Borowska in tedaj se je izvedelo, da je bil napadalec njen mož.

Peti dan.

Zaslišujejo se priče, ki večinoma ponavljajo že preiskane reči. Potem se čitajo spisi. Med drugimi se čita pismo nekega krojača, ki je bil v Varšavi zaradi političnega zločina v preiskavi. Večkrat ga je zaslišal Bakaj, ki je bil povsem nepristranski, kakršni niso bili drugi uradniki. Takrat se je čudil; danes se pa veseli, da se ni varal in da je Bakaj postal posten sodnik socialistične stranke.

Dr. Hesky: Za razpravo bi bilo zelo važno, da se zasliši Peterson.

Predsednik: Obrnil sem se najprej v Varšavo, da bi tam zaslišali Petersona. Odtam so poslali prošnjo v Peterburg, odkoder je prišel odgovor, da je Peterson zdaj uradnik v Sibiriji. Druge rešitve nismo dobili.

Dr. Hesky: Če se zdi porotnikom potrebno, naj bi se sodišče brzojavno obrnilo v Peterburg, da se zasliši Peterson.

Zaslišijo se še nekatere priče in prečitajo spisi in članki. Potem poda dr. Hesky formalni predlog, naj se razprava odloži, pa naj se Peterson osebno povabi ter zasliši pod prisego. Zagovornik nima razloga, da bi dvomil o Bakajevih izpovedbah, ampak stvar je tako važna, da mora ponoviti svoj predlog o zaslišanju Petersona. Omeniti se mora, da Peterson ni odklonil izpovedbe, ampak da ni ruska oblast niti poizkusila, zaslišati ga. Za svojo osebo je zadovoljen, če se zasliši Peterson na zapisnik, če ne, mora pa obstati na predlogu, da se razprava preloži.

Dr. Lewicki nima nič zoper to, da se Peterson zasliši. Ampak če se to sklene, mora zahtevati, da se zasliši osebno, ne pa na zapisnik.

Šesti dan.

Razprava se nadaljuje v pondeljek. Predsednik naznanja, da je sodišče odklonilo predlog o zaslišanju bivšega načelnika »Ohrane« Petersona, ker so vse okoliščine, o katerih bi imel biti vprašan, po izpovedbi Bakaja dovolj pojasnjene. Sodišče odklanja tudi predlog, da se zasliši poslanec dr. Diamand, ki bi imel izpovedati, če je Bakaj verodostojen.

Čita se pismo nekega Ortvin. Borowska je bila trdila, da dr. Kulakowski Ortvinu pripovedoval, da jo bo na obravnavi pokopal. V pismu izjavlja Ortvin, da so to čenčarije in da Kulakowski nikoli ni dejal tega.

Čita se nadalje zapisnik o zaslišanju studentice Kazimire Klymaczewske na Dunaju. V zapisniku pravi priča, da se je seznanila z Borowsko meseca avgusta 1905 v Zakopanah na železnici. Borowska je bila v Varšavi enkrat meseca avgusta 1905 in potem meseca septembra, obakrat le kratek čas, največ po 24 ur. Meseca decembra 1905 ali začetkom 1906 je bila spet v Varšavi in je prenočila pri priči. Njej ni nič znano, da bi bila Borowska v Varšavi bolna ali da bi bila imela pone-srečen porod (kar je Borowska trdila). Zdi se ji nemogoče, da bi bila Borowska kdaj tri dni bolna v Varšavi, ker ni nikdar toliko časa ostala pri priči.

Potem se zasliši še enkrat

dr. Kulakowski

o Bakajevem ravnanju, ko je bil pri »Ohrani«. Dr. Kulakowski pripoveduje:

Na neki obravnavi pred vojnim sodiščem je predsednik vprašal Bakaja, kakšen vtisk je nanj napravila izpovedba obtoženca, ki je najprej priznal, potem pa preklical priznanje. Bakaj je dejal, da je obtoženec, neki Pobrowski, zmožen, piti kri svojega očeta. Zagovornik je bil ogorčen, da je predsednik vprašal Bakaja za vtisk in da je podal Bakaj tako brutalno izjavo. Izkazalo se je pa, da je bil obtoženec res izdajalec, ki je izdal celo svojega brata. Ponoviti moram, da je Bakaj vedno govoril resnico. Jaz nisem tukaj razbremenjevalna priča za obtoženca, ne obremenjevalna za tožiteljico. Prišel sem le, kar vem o teh grozotah in ker stojim prvič pred sodiščem, ki je sestavljeno iz Poljakov.

Domače vesti.

Občinski volilni imeniki za Ljubljano za letošnje dopolnilne volitve so od 1. t. m. štirinajst dni v mestni posvetovalnici ob navadnih uradnih urah vsakomur na vpogled. Vseh volilnih upravičencev je 5048, torej 56 manj kakor lani. V prvem razredu jih je 798 (lani 789), v drugem 1499 (lani 1554), v tretjem pa 2751 (lani 2761). Soderge, ki imajo volilno pravico, opozarjamo, naj se pravočasno prepričajo, če so vpisani, da se, če je treba, reklamira, dokler ni prepozno.

«Slovenski Narod» je nervozen, če se mu pove, da v liberalni stranki ni sama bratovska ljubezen, ampak da se vsa sloga stranke le umetno drži. V nervoznosti pa postaja konfuzen in govori o «domisljijah». Rdeč. Propora, o animoznosti do Tavčarja in o Robidovih informacijah. Da so konfuzni ljudje neprevidezni, je stara reč in tako se razlaga, da spričuje «Slov. Nar.» povsem brez potrebe Tavčarjevo animoznost do dr. Robide. Povsem brez potrebe, zakaj če bi vzel liberalni list le svojih pet prstov na pomoč, pa bi si na njih lahko seštel, da nam ni treba iskati informacij tam, kjer jih on služi. Človek bi se namreč moral po sili zamašiti ušesa, če bi ne hotel slišati vseh zabavljic mladoliberalcev proti starim in vseh načrtov za revolucijo v palači, ki se delajo kar javno. Mladoliberalci precej radi renomirajo in ne bi dosegli svojih najbližjih namenov, če bi se skrivali. Sicer so pa itak že parkrat povedali, da hočejo dobiti komando nad liberalno stranko v svoje roke. Kar smo napisali, torej niso posebne tajnosti in če ne bi bil «Slovenski Narod» najslabše informiran o tem, kar se godi v liberalni stranki, bi moral sam poznati to gibanje. Čita naj n. pr., kaj piše «Omladina» na svojih platnicah o vstopu radikalnih «starejšin» v liberalno stranko, pa bo že razumel, da imamo prav. Opažuje naj nekoliko agitacijo «N. D. O.», pa se bo lahko prepričal, da ne pomeni nič drugega, kakor snovanje armade, s katero bi se stari bogovi pometali s prestolov. Ampak če noče, nam tudi nič ni mar. Naj intrigirajo drug proti drugemu, naj zapoveduje v «Narodni Tiskarni» Tavčar ali pa Ribnikar, nam je vseeno. Zato nam je tudi vseeno, če «Narod» dementira, kar čivkajo vrabci po vseh ljubljanskih strehah.

Ricmanje. Klerikalni časopisi priobčujejo sledečo medeno vest: Po dolgih letih se je vendar enkrat poravnalo toli preporno ricmanjsko vprašanje. Po prizadevanju državnega poslanca dr. Laginje so se pogajanja med Ricmanjci in cerkveno občino tako ugledila, da so Ricmanjci po svojem zastopniku naznanili tržaško-koperskem škofu, da so v vprašanju bogoslužnega jezika voljni sprejeti določbe «sv. Stolice» in se naj po določbah «sv. Očeta» uredi služba božja v ricmanjski cerkvi. To je bila glavna preporna točka. Za samostojno župnijo Ricmanje in Log se izdela tudi od strani države postavno ustanovno pismo. K župnikovi plači v znesku 1400 kron prispeva cerkev 315 kron, vse drugo se izplača iz verskega zaklada, ne da bi bili župljani pri tem kaj prizadeti s kakim bremenom. Župnika volijo vsi polnoletni moški župljani, ki stanujejo v ricmanjski župniji in imajo občinsko pravico. Cerkveni obred je latinski in veljajo, kakor se glasi pogoj, določbe «sv. Stolice».

Volilni imeniki v Celovcu za splošno deželnozborsko kurijo so razporejeni do 9. marca v uradu mestnega knjigovodstva ob navadnih uradnih urah in pa vsak dan od 12. do 1. ure popoldne.

Istrski deželni zbor se, kakor naznanja ministrstvo, ne skliče zaradi notranjega pol. položaja in ker se v kratkem skliče državni zbor.

Štajerska volilna reforma je končno sankcionirana. Volitve v delavski kuriji bodo baje dne 7. aprila.

Naklado na pivo hočejo klerikalci povišati. Na Dunaju je bila te dni anketa deželnih odborov, na kateri je dr. Lampe zastopal kranjski deželni odbor, pa je zahteval, naj se določi naklada na pivo na 4 krone, češ, pri nas se toči pivo po pollitrih, ne pa po litrih, zato bi bila naklada 1-70 K, katero predlaga vlada, nezadostna. «Slovenec» pravi, da je bil dr. Lampetov predlog stavljen v zmislu ankete kranjskih vinorejcev, na kateri so zlasti Vipavci in Belokranjci zahtevali, da se zviša naklada na pivo v korist domači vinski produkciji. Seveda — pravi — bodo temu nasprotovali pivovarniški kapitalisti severnih dežel . . . «Demokratizem» S. L. S. gre torej na vseh koncih in krajih v franže, pri čemer je vseeno, če si tudi natika protikapitalistično krinko. Vsak otrok ve, da ne bodo plačevali zvišane naklade na pivo, pivovarniški kapitalisti severnih dežel, ampak da jo bodo odvalili na konsumente, kakor vsak indirektni davek. Zvišati naklado, se pravi, podražiti konsumno reč in vsako tako podraženje je ljudstvu sovražno, protidemokratsko. Izgovor z vinom nič ne zaleže, ker je naravno, da bodo vinorejci porabili vsako ugodno konjunkturo in če se podraži pivo, bodo podražili tudi vino. Deželni odbor bo seveda pripovedoval, kako slabo je z deželnimi financami. A ta stara melodija, ki jo pozna že vse prebivalstvo, ne opravičuje protiljudske gospodarske politike. Če bi bila klerikalna stranka res demokratična, tedaj bi bil dr. Lampe na anketi povedal, da nosi že ljudstvo

toliko bremen, da so pleča prešibka za nove tovore. Če dežele nimajo dovolj dohodkov, naj si poiščejo novih virov tam, kjer se lože odpirajo. Naj obdavčijo kapitaliste in velike dohodke sploh, pa bo dobro. «Demokratiziranje» deželnih zborov menda ne pomeni, da morajo klerikalci dobiti prilike za sinekure, ampak da se izpremene zakoni v prid ljudstvu. S povišanjem indirektnih doklad se pa to ne zgodi.

Na jok se stori človeku, kadar hoče «Slovenec» biti dovtipen. Ves humor tega lista spominja na «klasičnega» Boltatuga Pepeta in zato je umevno, da se mora dati človek krepko šegeti, če se mu hoče nasmehljati. «Dovtipen» je hotel biti spet v polemiki z našim zadnjim uvodnikom, ki mu ni všeč, ker je konstatiral dejstvo, da se klerikalci v prvi vrsti vdeležujejo vojnega ščuvanja. Če bi se «Slovenec» spomnil, da je razven njegovih navdušenih vernikov še nekoliko klerikalcev na svetu in v Avstriji, pa morda ne bi tako po nepotrebnem izžival. O zvezi kamarike s klerikalci menda pobožni katoličan ne dvomi; nič ne de, če je ne prizna javno, da le ve zanjo. Ob niti te zveze se je na primer spodtaknil Beck. Menda vedo «Slovenčevi» uredniki tudi kaj o tisti seji, s katere je poklical ordonančni oficir nadvojvode Franca Ferdinanda tedanjega ministra Gessmanna, o seji, kateri je sledil Beckov padec. Menda vedo tudi kaj o stikih visoke cerkvene hierarhije z visoko aristokracijo in s člani visokih vojaških krogov. Menda se spominjajo, da je izšla tista vest o ultimatumu, ki je najbolj alarmirala javno mnenje v Avstriji, najprej v «Reichsposti»? Menda vedo, da je Gessmann klerikalec, da je «Reichspost» klerikalen list. Menda vedo še več takih podrobnosti in menda se tudi spominjajo, da je njihov «Slovenec» v času, ko je bilo največ vojnega ščuvanja proti Italiji, pisal prav kakor Danzerjeva «Armee-Zeitung». Navdušenje klerikalnih krogov za vojno ni nič čudno. Res je že, da zdaj ne občejejo slovenski klerikalci, ker so v nemilosti zaradi septembrskih dogodkov, kar je povedal «Slovenec» sam. Toda klerikalno glasilo se lahko potolaži; klerikalni vpliv v Avstriji je kljub temu še velik in prevelik, tako velik, da se razlije solnce milosti kmalu tudi nad njihovo slovensko armado. Da pojde tedaj «slovanski blok» v franže, je seveda druga reč.

Krek in Masaryk sedita zdaj skupaj v «Slovanski enoti». Kdo bi si bil to mislil? Lani je «Slovenec» vsemu svetu povedal, da je Krek spriču cele zbornice vničil Masaryka. Kdo ve, če niso klerikalci napravili čudež, da je od mrtvih vstal, menda le zato, da se pokaže, kako znajo politični kristjani menjati svoje prijatelje in sovražnike, ne da bi zapravili nebesa.

Državna policija v Ljubljani. V soboto so došli v Ljubljano iz Trsta trije vladni policijski agenti v službovanje pri tukajšnji vladi.

Radi odprtega pisma na vojnega ministra Schönaicha o ljubljanskih dogodkih je uvedlo državno pravdnistično kazensko preiskavo proti odvetniku dr. A. Kokalju in R. Pustoslemšku. Dvignila se je proti omenjenima obtožba. Oba sta proti obtožnici vložila ugovor na višje deželno sodišče v Gradcu, ki ga je odklonilo. Obravnava bo začetkom marca.

V okolici Ljubljane primanjkuje zelo vode. Preiskali so vse vodnjake po celi okolici. Na Posavju so vsi vodnjaki suhi, edino pri tovarni za lep so našli za 40 cm visoko vode.

Pod kolesa voza je prisel v Ronkih na Gorškem 6 letni Vižintin Ivan, ki so ga tako zmečkale, da je kmalu potem umrl.

Avtomobil povozil deklico. V soboto popoldne je povozil Dreherjev avtomobil, ki je dirjal z vso hitrostjo, pri Sv. Jakobu v Trstu šestletno deklico Marijo Brandolini. Deklica je dobila nekaj precej težkih poškodb.

Težka neugoda. Delavec Nikolaj Kralj je v soboto prav nevarno ponesrečil. V kamenolomu v Sesljanih je podajal kamenje, pri tem mu je padel kamen na glavo in mu je močno ranil lobanjo. Ponesrečenca so s parnikom prepeljali v Trst ter ga oddali v bolnico.

Neureča. Na Grahovem se je ubila 13. m. m. 13 letna učenka Franciška Hvala. V bližnji gozd je nesla kosilo starišem. Tam se je nekoliko oddaljila od ostalih; ker jo ni bilo dolgo nazaj, so jo šli iskat. Dobili so jo pod bregom že mrtvo.

Iz stranke.

Tržaška konferenca. V nedeljo, 28. m. m. dopoldne je bila v «Delavskem Domu» v Trstu ožja konferenca, ki se je bavila s položajem in s strankinimi zadevami, ter je sklenila, da se skliče širša konferenca.

Širša konferenca za nedeljo, 7. marca ob 9. dopoldne v «Delavski Dom» (dvorana v I. nadstropju) s sledetimi dnevnim redom: 1. Poročilo političnega odbora. 2. Organizacija. 3. Volitev političnega odbora. 4. Raznoterosti. Pristop na konferenco imajo vai pristasi, ki plačujejo strankin davek. Z ozirom na važnost dnevnega reda se vabijo vsi sodrugi iz Trsta in okolice, naj se zanesljivo udeležijo konference in naj opozore nanjo tudi one, ki bi slučajno prezrli vabilo.

Odločbe obrtnih sodišč.

Priobčuje dr. D.

XXII. Tožba natakarka proti gostilničarju za odškodnino 14 števne odpovedi zavoljo neutemeljene odpustitve je bila odbita.

Razlogi: Na podlagi izpovedb prič je bilo dognano, da je bilo 1. junija 1907 v vrtni restavraciji toženca več gostov občutno odrlih od tožitelja, ker jim je natakark več zaračunal, nego bi bilo plačati po jedilnem listku, in ker je te višje zneske vrnil sele vsled protestov. Pomota tožiteljeva je popolnoma izključena z ozirom na posebne okolnosti slučaja, kajti ni se zahtevala za dvoje malih piv cena za dvoje velikih piv, ampak nekaj manj; primerilo pa se je tudi tega večera več takih slučajev. Vsled tega obstoja to kaznjivo dejanje natakarka, ki ga je pripravilo ob zaupanje obrtovalca.

Po § 82, lit. d, obrt. r. je bil torej tožitelj opravičen, da ga odpusti iz tega razloga brez odpovedi. Tožiteljev ugovor, da je toženi za odiranje gostov izvedel sele dan po odpustitvi, ne drži, ker je bilo kazensko dejanje natakarka storjeno že pred trenutkom odpustitve, in tožitelju po pravici ne more to biti v korist, da je delodajalec sele pozneje izvedel zanje. O tem, je li bila odpustitev opravičena, se razsoja sele pozneje in se uvažuje le, če je razlog odpustitve objektivno dan, ne pa, če ga je delodajalec uveljavljal ob odpustitvi. Zato govori besedilo postave: § 82 obrt. r. «se lahko odpusti . . . , ako . . . » kakor tudi uvaževanje, da obrtovalec ni primoran, pomočniku naznaniti razlog odpustitve. Iz tega vzroka ni bilo pač treba, razmotrivati še o drugem razlogu odpustitve, ki se je tudi uveljavljal — neotesano obnašanje napram gostilničarju in gostom in tožba za odškodnino za odpovedno dobo je morala biti zavrnjena.

Listnica uredništva.

Grožnjan: Vaš dopis pride v soboto. — Češki sodrug: Tisto pesem o noči pred prvim majnikom je spisal I. S. Machar, ono o Neronu tudi. — E. E.: Kar je anonimno, gre v koš. — Zvesti čitatelj: Delniški Listy, Dunaj V./I., Margaretenplatz 7.

BLUZE

v težki svili, volni in drugim modnim blagu, v krasnih modelih, naj-novejša modna krila, kostume, dežne plašče, otročje obleke, krstno opajo, prepadanike, vsevrstno perilo in druga oblačila. Naj-finejše otročje kapice, klobučke, plaščke, parške modro, nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine zavrtnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo perilo za gospode priporoča največja narodna konfekcija

M. Krištofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene radi male režije brez konkurence. 52-18

Špecialna trgovina za obuvala

Bogata zaloga čevljev vseh velikosti in po različnih cenah.

Edino nogi odgovarjajoče pravilno obuvalo znamke F. L. P.

JULIJA ŠTOR, Ljubljana

Prešernove ulice štev. 5.

12-4

Prevzete in priporočilo.

Slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem prevzel 1. februarja t. l. dobro znani

„Hotel Vega“

v Sp. Šiški

Celovška cesta št. 26

z dobro urejeno

3-3 restavracojo.

Točim pristna, naravna vina in vedno sveže pivo. Tudi za dobro kuhinjo je skrbjeno.

Priporočam se za obilen obisk in beležim

z odličnim spoštovanjem

Vinko Orešnik.

Prva slovenska ::
:: modna trgovina
za gospode
Engelbert Skušek
Ljubljana
Mestni trg št. 19
se najtopleje priporoča.

104-40

Fotograf **L. Krema**
Ljubljana, Sv. Petra cesta 27
se priporoča 12-6
za vsa v to stroko spadajoča dela.
Specialiteta: Povečane slike navadne in
v barvah po najnižjih cenah.
Pri legitimacijah 25% popusta.

Telefon št. 177

62-26

L. Tomažič
zaloga piva
v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

**zagrebaško in
:: češko pivo ::**

*Putniki v Ameriko
Hajeri, želijo dobro, po ceni in
varnosti potovati naj se obrnejo
na*
Simona Kmetek
*v Ljubljani Kolodvorske ulice 38
Kotvarstva Pijavice doje se krajina*

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško
in žensko blago pri 52-16

sv. Cirilu in Metodu
Ljubljana, Lingarjeve ulice 1.

Vajenca

išče

kavarna Prešeren
v Ljubljani. 3-2

J. Jax & sin

= LJUBLJANA =

Dunajska cesta št. 17

priporočata svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „ADLER“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko. 24-9

Zahtevajte
po vseh gostilnah,
kavarnah in
brivnicah

Rdeči Prapor

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatnino, zapriseženi
sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo različnih stenskih in
žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov
in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče
s slovenskimi napevi in godbo. Z ozirom na bližajočo
sa božično in novoletno praznike, naj nihče ne zamudi
te prilike, ker bodem prodajal po znatno nizkih cenah.
Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoj
in poštne prosto! 52-16

**35 letni velik
uspeh!** 52-15

**Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa**

se doseže, ako se uporablja mno-
gokrat odlikovano

želodčno tinkturo

lekarna Plocoolja

Ljubljana, Dunajska cesta.

Steklenica 20 r. Naročila po povzetju.

Stanje hran. vlog: nad 34 milijonov kron. Rezerv. zaklad: nad 900.000 kron

Mestna hranilnica ljubljanska

v lastni hiši, Prešernove ulice 3, poprej na Mestnem trgu zraven rotovža,
sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure po-
poldne, jih obrestuje po 4%, ter pripisuje nevzdržnjene obresti vsakega pol leta h kapitalu.
Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem.
Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina
ljubljanska z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo. Da je varnost
vlog popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča
denar mladoletnih otrok in varovancev. 26-7

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potem c. kr. poštne hranilnice.

Posoja se na zemljišča po 4 1/2%, na menice in na vrednostne
listine pa po 5 1/2%, na leto.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša trdika za
naročevanje osir. nakupovanje!

Čoplov za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodah po 1/2, 1/4, 1/8
in 1 kg. 104-28

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in naj-
lepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvaslega za
pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravna za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Maslobo za usnje.

Oljnatih barv, priznanih najboljših.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Finneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpeznega.

Glpsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbolina, najboljše.

Fasadnih barv za apno.

Barv, kuhinjskih, kemičnih, prstenih in rudninskih.

Kleja za mizarje in sobne slikarje.

Vzorcev za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno
l. 1892.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
l. 1892.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, finnežev, lakov in steklarskega kleja.

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg
v Ljubljani
Telefon šte. 168.

priporoča svojo

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.